

УДК 339.1

В. В. Лойко,

*д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів та економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ*

А. Ю. Рамський,

*д. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів та економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ*

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ І КИТАЄМ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

V. V. Loiko

*Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Finance and Economics,
Boris Grinchenko University of Kyiv, Kyiv*

A. Yu. Ramskyi

*Doctor of Economics, Associate Professor, Head of the Department of Finance and Economics,
Boris Grinchenko University of Kyiv, Kyiv*

ECONOMIC COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND CHINA: REALITIES AND PERSPECTIVES

У статті розглянуто сучасний стан та тенденції розвитку співробітництва між Україною та Китаєм з метою реалізації ініціативи «Один пояс- один шлях». Розглянуто стан та динаміку торгово-економічного співробітництва між Україною та Китаєм за період 2012-2017 рр.. Зроблено висновки, що динаміка експорту товарів за досліджуваний період має позитивну тенденцію до зростання. Обсяги імпорту товарів із Китаю до України за досліджуваний період знизились. Зросли обсяги експорту та імпорту послуг. Сальдо зовнішньоекономічного товарообороту протягом 2012-2017 рр. має від'ємне значення і за цей період його абсолютна величина зросла на 38,49%. Проведено аналіз співробітництва двох країн у гуманітарній сфері. Відмічене прогресивні зрушення у науковому та освітньому співробітництві на основі оновленої Угоди про співробітництво у галузі освіти. Зросла кількість стипендій на отримання освіти студентами в обох країнах. Відмічене, що в Україні зростає кількість бажаючих вивчати китайську мову та збільшується потік українських студентів, які ідуть здобувати вищу освіту у Китай. Проведено аналіз ефективності співробітництва у туристичній сфері. Зроблено висновок щодо доцільності активізації співробітництва у сфері туризму та лібералізації отримання віз для в'їзду громадян Китаю до України і навпаки. Проведений аналіз обсягів інвестицій із Китаю до української економіки показав уповільнення темпів інвестування. Необхідно зауважити, що питома вага інвестицій із Китаю до української економіки протягом 2012-2017 рр. не перевищувала 0,05 %. Виділено перспективні економічні сфери, в яких більш ефективно можуть бути реалізовані проекти і програми в Україні із залученням китайських інвестицій. За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, що Україна та Китайська Народна Республіка мають значний потенціал для подальшого розширення економічного співробітництва, оскільки мають взаємні інтереси у цій сфері.

The article deals with the current state and trends of cooperation between Ukraine and China in order to implement the "One Belt - One Way" initiative. The state and dynamics of trade and economic cooperation between Ukraine and China for the period of 2012-2017 are considered. It is concluded that the dynamics of export of goods for the period under study has a positive tendency towards growth. Imports of goods from China to Ukraine decreased during the period under investigation. The volume of export and import of services has increased. The balance of foreign trade turnover during 2012-2017 is negative and during this period its absolute value increased by 38.49%. The analysis of cooperation between the two countries in the humanitarian sphere is carried out. Significant progress has been made in scientific and educational cooperation on the basis of the updated Agreement on cooperation in the field of education. The number of student scholarships has increased in both countries. It is noteworthy that in Ukraine the number of those wishing to study the Chinese language is increasing and the flow of Ukrainian students who go to obtain higher education in China is increasing. The analysis of the effectiveness of cooperation in the tourism sector was conducted. The conclusion is made on expediency of intensification of cooperation in the field of tourism and liberalization of obtaining visas for entry of Chinese citizens to Ukraine and vice versa. The analysis of investment volumes from China to the Ukrainian economy showed a slowdown in investment. It should be noted that the share of investments from China to the Ukrainian economy during 2012-2017 did not exceed 0.05%. There are promising economic areas in which projects and programs can be more effectively implemented in Ukraine with the attraction of Chinese investments. According to the results of the study, it was concluded that Ukraine and the People's Republic of China have significant potential for further expansion of economic cooperation, since they have mutual interests in this field.

Ключові слова: Україна; Китай; міжнародне співробітництво; наука; освіта; культура; промисловість; сільське господарство; експорт; імпорт; угоди; проекти; перспективи.

Key words: Ukraine; China; international cooperation; science; education; culture; industry; agriculture; agreements; export; import; projects; perspectives.

Вступ. В історичному виступі Голови Китайської Народної Республіки Сі Цзіньпіна 7 вересня 2013 р. в Казахстані, було проголошено про ініціативи створення «Економічного поясу Великого Шовкового Шляху» і «Морського Шовкового шляху ХХІ століття» як нових форм поглибленого економічного, гуманітарного і науково технічного співробітництва Китаю, держав Центральної Азії та Європи. Сі Цзіньпіном згадано, що Великий Шовковий Шлях, будучи спадщиною всієї людської цивілізації, був побудований на принципах співпраці, мирного співіснування, відкритості, взаємної навчання, взаємної вигоди і загального виграшу.

За обсягом доданої вартості економіка Китаю займає перше місце у світі. Зберігаючи значний економічний потенціал, Китайська сторона розвиває економічні партнерські відносини з іншими країнами, приділяючи особливу увагу країнам, які розташовані на Великому шовковому шляху, зокрема з Україною. Між Україною та Китаєм встановлено відносини стратегічного економічного партнерства, проте обсяг інвестицій Китаю у економіку України складає всього 0,04% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій. Таким чином виникає необхідність у виробленні науково-обґрунтованих рекомендацій щодо активізації економічного співробітництва між Україною та Китаєм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій таких авторів, як Захарін С.В., Лі Інін, Ван Веньцян [1], Юй Чанхао [2], Маргасова В.Г., Ткаленко Н.В., Виговская В.В. [3], Лойко Д.М. [4], Клименко В.І. [5] показав, що питання активізації економічного співробітництва між Україною та Китаєм є актуальним для дослідження і потребує подальшого опрацювання.

Мета статті. Надати науково-обґрунтовані пропозиції з питань активізації співробітництва між Україною та Китаєм на основі узагальнення досягнень в реалізації ініціативи «Один пояс – один шлях».

Вклад основного матеріалу дослідження. Між Україною та Китайською Народною Республікою (КНР) задекларовані відносини стратегічного партнерства. У січні 1992 р. між двома країнами було встановлено дипломатичні відносини. Китай підтримує суверенітет та територіальну цілісність України, Україна залишається відданою політиці «одного Китаю». За даними Міністерства іноземних справ України договірно-правова база двосторонніх відносин налічує 295 документів. Керівництво КНР привітало підписання Україною угоди з ЄС та розглядає Україну як першу європейську країну на «Новому економічному поясі – Великому шовковому шляху».

Розвиток активного економічного співробітництва між двома країнами припав на період 1994 – 2004 рр. та був відновлений починаючи з 2010 р. Україні доцільно вивчити та використовувати досвід розвитку китайської економіки

для виходу із кризової ситуації та нарощування власного виробництва. Китайська економіка за 20 років реформ збільшила валовий внутрішній продукт (ВВП) у шість разів. Перша хвиля реформ китайської економіки – це інвестування у виробництво товарів та послуг для масового споживання. Друга хвиля реформ Китаю – це інвестування у людський капітал та технології. Інвестиції у науку Китаю збільшилися у останні роки у 10 разів. Таким чином Китай переходить від моделі експортно орієнтованої економіки до моделі високо диверсифікованої економіки із власними технологіями всіх рівнів. Українські вчені, які досліджують питання розвитку економічного співробітництва між Україною та Китаєм [1-5] відзначають, що розбудова українсько-китайських економічних відносин відбувається в умовах поглиблення глобальної та регіональної конкуренції.

Економічне співробітництво у сфері торгівлі товарами та послугами регулюється Угодою між Урядами України та Китаю та націлене на створення сприятливих умов щодо проходження митних бар'єрів при здійсненні експортно-імпортних операцій. За дослідженнями вчених стан динаміки зовнішньоторговельних операцій між Україною та Китаєм на початок 2016 р. мав тенденцію до зниження [1]. Проте аналіз динаміки зовнішньоторговельного обороту між Україною та Китаєм за період 2012-2017 рр. демонструє позитивні зміни (табл.1).

Таблиця 1.
Динаміка зовнішньої торгівлі товарами та послугами між Україною та КНР,
млрд. дол. США за період 2012-2017 рр.

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Відносна зміна (2017 /2012), %
Експорт товарів	1,858	2,726	2,674	2,399	1,832	2,039	9,74
Експорт послуг	0,079	0,070	0,045	0,040	0,060	0,075	- 5,06
Імпорт товарів	7,924	7,903	5,410	3,770	4,687	5,648	- 28,72
Імпорт послуг	0,027	0,083	0,045	0,128	0,096	0,165	Зростання у 5 разів
Сальдо	-6,014	-5,190	-2,736	-1,459	-2,891	-3,699	38,49

Джерело: складено авторами за даними [6]

Аналіз динаміки експорту товарів із України до Китаю за період 2012-2017 рр. має позитивну тенденцію до зростання на 9,74 %, проте темпи експорту послуг за цей період уповільнилися на 5,06 %. Обсяги імпорту товарів із Китаю до України за досліджуваний період знизилися на 28,72 %, обсяги імпорту послуг за той же період зросли у 5 разів. Треба зауважити, що питома вага імпорту послуг склала у 2017 р. 2,08 % у загальному товарообігу між Україною та Китаєм. Сальдо зовнішньоекономічної торгівлі між Україною та Китаєм має від'ємне значення протягом 2012-2017 рр, але позитивною тенденцією є зростання абсолютної величини сальдо на 38,49 %. Результати аналізу динаміки обсягів зовнішньої торгівлі товарами та послугами між Україною та Китаєм свідчать про позитивні зрушення, а саме, зростання обсягів експорту товарів та зменшення абсолютної величини від'ємного сальдо. Товарообіг між Україною та Китаєм склав 7,927 млрд. дол. США. (2017 р.). За підрахунками експертів до 2020 р. товарообіг між двома країнами може скласти 100 млрд. дол. США. Питома вага експортних операцій з КНР склала у 2017 р. 4,71 % від загального обсягу експортних операцій України. Питома вага імпортних операцій 6,77 % від загального обсягу імпортних операцій. У першому кварталі 2018 р. обсяг експорту товарів із України до Китаю склав 0,387 млрд. дол. США, що на 5,13 % перевищує відповідний показник 2017 р. Імпорт товарів із Китаю до України за 1 квартал 2017 р. склав 1,569 млрд. дол. США, що на 22,67 % перевищує відповідний показник 2017 р. Доцільно відмітити значне зростання експорту послуг із України до Китаю у першому кварталі 2018 р., який склав 22,4 млн. дол. США і перевищив показник відповідного періоду 2017 р. на 86,8 %. Імпорт послуг із Китаю до України зріс у першому кварталі 2018 р. тільки на 18,0 % і склав 56,6 млн. дол. США. За умови розвитку подальшого співробітництва України та Китаю в усіх галузях існує реальна можливість збільшення обсягів експортно-імпортних операцій.

Україна та Китай приділяють особливу увагу розвитку гуманітарного співробітництва. Гуманітарне співробітництво розвивається у багатьох сферах: культурі, освіті, науці, туризмі. Китайсько-українське гуманітарне співробітництво направлено на ініціювання та реалізацію культурних проєктів та інформаційно-освітніх акцій. Починаючи з 2002 р. у Китаї проводяться Дні культури України, а з 2010 р. – Дні культури Китаю в Україні. Це сприяє кращому розумінню культурної спадщини двох країн.

Широкі перспективи для співробітництва в галузі туризму відкрило укладення у 2013 р. Меморандуму між туристичними відомствами двох держав. В'їзний туризм громадян із Китаю у 2017 р. склав 29 561 осіб, що дорівнює 0,02% від загальної кількості туристів до України. З туристичною метою Китай у 2017 р. відвідало 23107 українських громадян, що склало 0,09 % від загальної кількості виїзних туристів із України. Розвитку взаємовигідного співробітництва у туристичній сфері сприяє участь українських та китайських фахівців у міжнародних заходах, зокрема на 12-й Міжнародній виставці зарубіжного туризму СОТТМ 2017 [2]. Очікується, що домовленості між Україною та Китаєм сприятимуть лібералізації отримання віз для в'їзду громадян Китаю до України і навпаки, що сприятиме розвитку економічних відносин у сфері туризму.

Україна та Китай активно розвивають наукове та освітнє співробітництво. У 2012 р. повністю оновлено Угоду про співробітництво у галузі освіти, у відповідності до положень якого значно зросла кількість стипендій на отримання освіти студентами в обох країнах. Згідно цієї угоди сторони запрошують викладачів мови іншої сторони на викладацьку роботу. В рамках міжурядового співробітництва функціонує Підкомісія по питанням співробітництва у галузі освіти. В Україні створено та працюють 5 Інститутів Конфуція, які спряють проведенню різних науково-культурних заходів, взаємному обміну студентами та викладачами. У Київському Університеті імені Бориса Грінченка в рамках україно-китайського гуманітарного співробітництва відкрито Центр китаєзнавчих досліджень та Класу Конфуція, що сприятиме розвитку науково-освітнього співробітництва між двома країнами.

В Україні зростає кількість бажаючих вчити китайську мову. За статистичними даними в 6 українських вищих навчальних закладах китайську мову вивчають 534 українські студента. Викладання китайської мови у ВНЗ України на 50 % забезпечено українськими викладачами і на 50 % китайськими [3]. Збільшення кількості українських студентів, які бажають вивчати китайську мову стримується певними чинниками, серед яких переважають чинники економічного характеру: обладнання спеціальних аудиторій для вивчення мови, забезпеченість кваліфікованими кадрами та необхідною методичною літературою. Китайська сторона із розумінням ставиться до проблем вивчення китайської мови в Україні та розширює рамки взаємодопомоги різним ВНЗ: там, де китайська мова вивчається як основна, там, де китайська мова вивчається за вибором студента і там, де китайська мова поки взагалі студентами не вивчається. У свою чергу у багатьох вищих навчальних закладах Китаю студенти вивчають українську мову. Розширення економічного співробітництва між Україною та Китаєм вимагає фахівців, які володіють мовою партнера, тому вивчення мов є пріоритетним напрямом.

Треба зауважити, що незважаючи на нестабільність економіки Україна зберігає високий рівень освітньо-наукового та технологічного потенціалу. Україна має якісні трудові ресурси: за кількістю населення з вищою освітою займає 10 місце у світі, за якістю технічної освіти – 28 місце. У 2016-2017 рр. за складовими Індексом глобальної конкурентоспроможності Україна покращила свої позиції (у порівнянні із даними 2015-2016 рр.) за показником «Вища освіта і професійна підготовка» (33 позиція у рейтингу серед 138 країн світу, піднялась на 1 позицію), «Інновації» (52 друга позиція серед 138 країн світу, піднялась на 2 позиції) [7].

Обсяг інвестицій із Китаю в українську економіку у 2017 р. склав 16,6 млн. дол. США, що дорівнює 0,04 % від загального обсягу прямого іноземного інвестування в українську економіку. Аналіз динаміки інвестицій із Китаю за 2010-2017 рр. показує, що обсяг інвестицій за досліджуваний період не перевищував 0,05 % (2014-2016 рр.) від загального обсягу прямих інвестицій в економіку України (табл. 2).

Таблиця 2.
Динаміка прямих іноземних інвестицій (Китай) в економіку України за період 2010-2017 рр.

Назва показника	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Відносна зміна (2017/2010), %
Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України, млн. дол. США	38992,9	45370	48197,6	51705,3	53704	40725,4	36154,5	37513,6	- 3,79
Прямі інвестиції із Китаю, млн. дол. США	11,8	12,7	14,8	18,2	25,5	21,0	18,6	16,6	40,68
Питома вага інвестицій із Китаю у загальному обсязі прямих інвестицій в економіку України, %	0,03	0,03	0,03	0,03	0,05	0,05	0,05	0,04	33,33

Примітки: 1 – офіційні дані за 2014-2017 рр. наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя;

Джерело: складено авторами за даними [6]

Китайських інвесторів приваблює енергетичний сектор економіки України, машинобудування, авіаційна галузь та приборобудування. Проте китайський бізнес обережно ставиться до інвестування у економіку України. Це пов'язано із політичною нестабільністю та проблемами із захистом іноземних інвестицій в Україні.

Перспективи розвитку співробітництва України та Китаю у в енергетичній галузі закріплено Меморандумом про співробітництво (19.09.2016 р.). За цим Меморандумом дві країни об'єднують зусилля по розвитку енергетичного сектора обох країн, використовуючи накопичений досвід. Для України є корисним досвід Китайської Народної Республіки щодо значного скорочення видобутку вугілля та розвитку альтернативних видів сучасної енергетики, зокрема, енергії сонця, вітру, біопалива, геотермальної. За даними інформаційний джерел Китаю до 2020 р. у економіку України планується інвестувати 360,7 млрд дол. США на відновлювальні джерела енергії. Китайські інвестиційні компанії CSEC та GCL планують вкласти 1 млрд. дол. США на побудову «сонячних» енергетичних парків на території Чорнобильської зони. Китайські фірми планують також інвестувати 2 млрд. дол. США у реконструкцію та модернізацію енерго передавального обладнання. Двостороннє співробітництво у галузі енергетики передбачає обмін фахівцями, трансфер технологій, реалізації інноваційних проектів. Обмін досвідом та сучасними технологіями буде сприяти підвищенню рівня енергетичної безпеки як України так і Китаю.

Китайська Асоціація розвитку підприємств за кордоном (CODA) співпрацює із Торгівельно-Промисловою палатою України. Завдяки цьому співробітництву більш ніж 50 українських підприємств прийняли участь у Дев'ятій сесії-ярмарку китайських інвестицій за кордон (COIFAIR-2017). У КНР працюють представництва українських підприємств, зокрема: ГК «Укрспецекспорт», «Креатив-Груп», «Ват «Мотор-Січ», «Корум Груп», Ват «ФЕД» та інші. В Україні відкрито представництва китайських компаній, зокрема: Huawei, ZTE, Xinhui. За повідомленнями прес-служби Міністерства економічного розвитку і торгівлі України між китайською корпорацією по будівництву мостів та доріг China Road and Bridge Corporation та Урядом України укладено угоду щодо будівництва дорожньої інфраструктури на суму 400 млн. долл. США та інших об'єктів на загальну суму 2 млрд. долл. США.

КНР найбільший постачальник у світі одягу та взуття. За статистичними даними до 90% моделей брендового одягу виготовляється у Китаї [4]. Китайські виробники значно покращили якість споживчих товарів, а саме одягу та взуття. У Китаї працює більше, ніж 110 тис. швейних фабрик, які виробляють одяг за зразками всесвітньо відомих брендів одягу. Пошиття моделей одягу для масового споживача (дифузійних брендів) у великих обсягах дозволяє китайським виробникам удосконалювати технології та зберігати кваліфікаційний рівень працівників, що підвищує їх конкурентоздатність на міжнародному ринку праці. Необхідно зауважити, що в Україні розвивається вітчизняні дизайнерські бренди одягу, тому існує реальна можливість розміщення замовлень на виготовлення партій одягу у Китаї, що взаємовигідно для обох країн.

Українсько-китайське співробітництво у галузі сільського господарства значно активізувалось з 2012 р. За умовами підписаної Угоди про співробітництво Україна щорічно поставляє до Китаю 4 млн. тон зернових культур, зокрема кукурудзи. Китай у свою чергу інвестує розвиток інфраструктури аграрного ринку України, зокрема будівництва зернових терміналів. Взаємне співробітництво України та Китаю у галузі аграрного сектору економіки сприятиме нарощуванню обсягів вирощування зернових культур на території України та одночасно знижуючи залежність Китаю від поставок зернових культур із США.

Висновки. Пріоритетними напрямками науково-технічного співробітництва між Україною та Китаєм є аерокосмічна промисловість, зокрема, літакобудування, суднобудування, інформаційні та комунікаційні технології, раціональне природокористування, аграрний сектор. Враховуючи існуючі перешкоди для збільшення обсягів інвестицій із Китаю до української економіки, доцільно розробити механізм моніторингу інвестиційного співробітництва у рамках роботи Підкомісії з питань торговельно-економічного співробітництва.

Корисним для двох країн є розвиток співробітництва у освітньо-науковій сфері. Доцільно активізувати академічні обміни та розширити спектр спільних наукових програм, що сприятиме активізації інноваційної діяльності в обох країнах.

Ініціатива «Один пояс – один шлях» представляє собою особливу форму поглибленого співробітництва між Китаєм та Україною та з державами Центральної Азії і Європи. Ця ініціатива направлена на розвиток наукового, технічного, освітнього та культурного співробітництва, а також на гармонізацію торгових, митних, транспортних та логістичних відносин між країнами. У зовнішньоекономічних відносинах Китайська Народна Республіка є пріоритетною для нашої країни. Проте сучасні обсяги експортно-імпортних операцій, обсяги інвестицій свідчать про те, що співробітництво між Україною та Китаєм тільки розвивається та ще не відповідає можливостям Китаю та потребам України. Тому доцільно нарощувати рівень ефективності співробітництва між двома країнами.

Література.

1. Захарін С.В. Активізація українсько-китайського економічного співробітництва / С.В. Захарін, Лі Інін, Ван Веньцян // Науковий вісник Мукачевського державного університету. Серія Економіка. – 2016. - Вип. 2(6). – С.28-32.
2. Юй Чанхао. Співпраця України та Китаю. [Електронний ресурс] – Режим доступу до: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/.../1749>

3. Маргасова В.Г. Китайско-украинское сотрудничество в сфере высшего образования /В.Г. Маргасова, Н.В. Ткаленко, В.В. Выговская // Китайсько-українське гуманітарне співробітництво в рамках концепції «Один пояс – один шлях» [матеріали Міжнародної науково-практичної конференції]. – КНР, Тяньцзинь, 2016/2017. – С. 33-35.

4. Лойко Д.М. Рынок брендовой одежды: состояние и перспективы развития украинско-китайского сотрудничества / Китайсько-українське гуманітарне співробітництво в рамках концепції «Один пояс – один шлях» [матеріали Міжнародної науково-практичної конференції]. – КНР, Тяньцзинь, 2016/2017. – С. 46-51.

5. Клименко В.І. Щодо окремих питань розвитку економічного співробітництва України та Китаю у сучасних умовах. [Електронний ресурс] – Режим доступу до: <http://www.niss.gov.ua/articles/1359/>

6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. Доходи та умови життя: [Електронний ресурс] – Режим доступу до: www.ukrstat.gov.ua.

7. The Global Competitiveness Report 2016–2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до: <http://www3.weforum.org>

References.

1. Zaharin, S.V. Li Yining and Van Ventsyan (2016), “Increaseing of Ukrainian-Chinese economic cooperation” *Naukovyj visnyk Mukachevs'koho derzhavnoho universytetu. Seriya Ekonomika*. vol. 12 (6), pp. 28–32.

2. Yu Changhao. Cooperation between Ukraine and China: [electronic resource] - available at: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/.../1749> (Accessed 25 September 2018).

3. Margasova, V.G. Tkalenko, N.V. and Vygovsky, V.V. (2016/2017), “Chinese -Ukrainian cooperation in the field of higher education”, *Kytajs'ko-ukrains'ke humanitarne spivrobotnytstvo v ramkakh kontseptsii «Odyn poias – ody shliakh»: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Chinese -Ukrainian Humanitarian Cooperation within the framework of the concept "One Belt - One Way"] *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia* [International Scientific and Practical Conference], Tianjin, People's Republic of China, p. 33-35.

4. Loiko, D.M. (2016/2017), “Brand clothing market: the state and prospects of development of Ukrainian-Chinese cooperation”, *Kytajs'ko-ukrains'ke humanitarne spivrobotnytstvo v ramkakh kontseptsii «Odyn poias – ody shliakh»: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Chinese -Ukrainian Humanitarian Cooperation within the framework of the concept "One Belt - One Way"] *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia* [International Scientific and Practical Conference], Tianjin, People's Republic of China, p. 46-51.

5. Klymenko, V.I. “On certain issues of economic cooperation between Ukraine and China in modern conditions”: [electronic resource] - available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1359/> (Accessed 24 September 2018).

6. The official website of the State Statistics Service of Ukraine. Statistical information. Revenues and living conditions: [electronic resource] - available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 26 September 2018).

7. The Global Competitiveness Report 2016–2017: [electronic resource] - available at: <http://www3.weforum.org> (Accessed 26 September 2018).

Стаття надійшла до редакції 27.09.2018 р.